

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Sžo/36/2014
Identifikačné číslo spisu:	1013200192
Dátum vydania rozhodnutia:	20.04.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Elena Kováčová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:1013200192.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Eleny Kováčovej a členov senátu JUDr. Jozefa Hargaša a JUDr. Kataríny Benczovej, v právnej veci žalobkyne: JUDr. S. H., advokátka so sídlom Starosaská 3, Spišská Nová Ves, proti žalovanému: Centrum právnej pomoci, Nám. slobody 12, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného sp. zn. 1171/11, ev. č. 3948/12 zo dňa 19. novembra 2012, o odvolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 6S 26/2013-52 zo dňa 17. januára 2014, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 6S 26/2013-52 zo dňa 17. januára 2014 p o t v r d z u j e .

Účastníkom náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Bratislave podľa § 250j ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyňa domáhala preskúmania rozhodnutia žalovaného sp. zn. 1171/11, ev. č. 3948/12 zo dňa 19.11.2012, ktorým právny odbor Centra právnej pomoci ako odvolací orgán potvrdil prvostupňové rozhodnutie Centra právnej pomoci sp. zn. 1171/11, ev. č. 3206/12 zo dňa 03.10.2012 o priznaní trov právneho zastúpenia vo výške 196,98 € za zastupovanie účastníčky konania Mgr. F. G. v konaní o zvýšenie výživného, vedenom na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp. zn. 11P/605/2009.

V odôvodnení rozsudku poukázal na to, že uznesením Okresného súdu Spišská Nová Ves sp. zn. 9C/139/2009 zo dňa 17.08.2009 bola žalobkyňa ustanovená za právnu zástupkyňu Mgr. F. G. na zastupovanie v konaní o zvýšenie výživného. Podľa § 149 ods. 2 O.s.p., v znení účinnom v čase ustanovenia žalobkyne za právnu zástupkyňu, „ak ustanovený advokát zastupoval účastníka, ktorému bola prisúdená náhrada trov konania, je ten, ktorému bola uložená náhrada týchto trov, povinný zaplatiť štátu náhradu hotových výdavkov advokáta a odmenu za zastupovanie. Výška tejto odmeny sa určí

podľa ustanovení osobitného predpisu." Okresný súd Spišská Nová Ves vo veci rozhodol dňa 27.05.2010 a v tento deň si vyčísliť žalobkyňa trovy právneho zastúpenia za päť úkonov právnej služby. V čase rozhodovania súdu platilo ustanovenie § 149 ods. 2 O.s.p. v nasledovnom znení: „Ak bol účastníkovi súdom ustanovený zástupca alebo ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, pri náhrade trov konania sa postupuje podľa osobitného predpisu." Osobitným predpisom je v tomto prípade § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 327/2005 Z. z.") a § 14a až 14e vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.").

Podľa krajského súdu s účinnosťou od 01.01.2010, na základe zákona č. 495/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, stratil súd právomoc rozhodovať o trovách právneho zastúpenia pri advokátoch ustanovených ex offio. Táto právomoc prešla zo zákona na Centrum právnej pomoci. V prejednávanej veci, za situácie, keď žalobkyňa bola ustanovená súdom ešte v čase účinnosti § 149 ods. 2 O.s.p. do 31.12.2009, je potrebné aplikovať § 25a zákona č. 327/2005 Z. z., podľa ktorého „na konania o nároku na poskytnutie právnej pomoci začaté pred 01.01.2010 a právoplatne neukončené do 31. decembra.2009 sa použijú ustanovenia účinné od 01.01.2010.".

Krajský súd dospel k záveru, že žalovaný postupoval v súlade so zákonom, keď priznal žalobkyni trovy právneho zastúpenia podľa § 14a až § 14c vyhlášky č. 655/2004 Z. z. tak, ako mu to ukladá § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z. Nie je v kompetencii žalovaného ako správneho orgánu rozhodovať nad rámec zákona a priznať žalobkyni viac ako mu dovoľuje zákon. Nestotožnil sa s názorom žalobkyne, že nárok na náhradu trov konania je hmotnoprávnym nárokom. Mal za to, že ide o kombináciu procesného nároku s nárokom hmotnoprávnym. Pokiaľ sa žalobkyňa odvolávala na legitímne očakávania, krajský súd k tomu uviedol, že v čase uplatnenia trov konania advokát ešte nevie, či mu budú trovy konania vôbec priznané a či v takej výške, v akej si ich uplatňuje.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyňa v zákonnej lehote odvolanie a navrhla, aby odvolací súd napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave zmenil tak, že zruší rozhodnutie žalovaného a vec mu vráti na ďalšie konanie. Poukázala na to, že v čase ustanovenia žalobkyne na zastupovanie v konaní o zvýšenie výživného platila právna úprava § 149 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom do 31.12.2009. Žalobkyňa právne služby riadne poskytla a vo veci bol dňa 27.05.2010 vydaný rozsudok, ktorým okresný súd schválil rodičovskú dohodu o určení výšky výživného, a tiež rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Žalobkyňa si riadne uplatnila trovy konania v sume 1998,22 €. Poukázala na znenie ustanovenia § 149 ods. 2 O.s.p. účinné do 31.12.2009, t.j. v čase, keď bola žalobkyňa ustanovená za právnu zástupkyňu a namietala, že krajský súd nezohľadnil, že retroaktivita spätnej účinnosti akýchkoľvek právnych predpisov nie je možná. Tiež poukázala na čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého každý má právo vlastniť majetok, ako aj na čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podľa ktorého každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok, nikoho nemožno zbaviť majetku, s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Žalobkyňa je toho názoru, že krajský súd nesprávne právne posúdil postup a rozhodnutie žalovaného a nesprávne interpretoval uplatnenie nárokov na odmenu za právne zastúpenie podľa tretej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z..

Žalovaný vo vyjadrení k odvolaniu navrhoval, aby odvolací súd napadnutý rozsudok ako vecne správny potvrdil a o trovách rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Uviedol, že zákon dovoľuje žalovanému v konaní o náhrade trov právneho zastúpenia postupovať zásadne podľa druhej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z. účinné v čase vykonania prvého úkonu právnej služby advokátom. Jedinú výnimku z uvedenej zásady predstavuje § 24e ods. 1 zákona č. 327/2005 Z.

z., ktorú v predmetnom konaní nebolo možné aplikovať. Nesúhlasil s tvrdením žalobkyne, že retroaktivita akýchkoľvek právnych predpisov nie je možná. „K definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktivity právnych noriem, ktorý je významnou demokratickou zárukou ochrany práv a právnej istoty (PL ÚS 16/95). Nie každá retroaktivita je však nezlučiteľná s princípmi, na ktorých je budovaný právny štát. V teórii a praxi sa rozlišuje tzv. pravá a nepravá spätná účinnosť (retroaktivita) právnych predpisov. Význam tohto rozlišovania je založený na skutočnosti, že pokiaľ sa pravá retroaktivita v zásade odmieta ako nezlučiteľná s obsahom princípu štátu, nepravá retroaktivita sa akceptuje ako prípustný nástroj na dosiahnutie ustanovených a dostatočne významných cieľov verejnej moci. Pri pravej retroaktivite zákonodarca v novom právnom predpise neuzná práva alebo povinnosti založené právnymi skutočnosťami, ktoré sa ako právne skutočnosti uznávali na základe skoršieho (predchádzajúceho) právneho predpisu. O pravú retroaktivitu ide napríklad vtedy, keď neskorší právny predpis so spätnou účinnosťou (s dopadom do minulosti) upravuje vzťahy, ktoré vznikli v minulosti. V dôsledku tohto nastáva stav, v rámci ktorého účinnosť neskoršieho právneho predpisu nastáva skôr ak jeho platnosť (skôr, než začal existovať). Pri nepravej retroaktivite zákonodarca uznáva právne skutočnosti, na základe ktorých podľa predchádzajúcej právnej normy došlo k vzniku určitých právnych vzťahov. O nepravú retroaktivitu môže ísť napriek tomu, že zákonodarca novým právnym predpisom zároveň s účinnosťou do budúca prinesie určité zmeny aj tých práv (alebo povinností), ktoré vznikli za platnosti skoršieho zákona. Nepravá retroaktivita teda nebráni zákonodarcovi novou právnou úpravou vstúpiť aj do tých právnych vzťahov, ktoré vznikli na základe skôr prijatej právnej normy a meniť ich režim. Za prípustné sa považuje, pokiaľ nová právna úprava (uznávajúc práva a povinnosti nadobudnuté podľa skoršieho právneho predpisu) zavádza do budúca nový režim a mechanizmus (procedúru) uplatnenia týchto práv alebo pokiaľ právom nadobudnutým za skoršej právnej úpravy priznáva odo dňa účinnosti neskoršej právnej úpravy nový obsah. V konečnom dôsledku nepôsobí nepravá retroaktivita do minulosti. Akceptuje stav, ktorý nastal za skôr platnej a účinnej právnej úpravy, tento stav ale rieši až v čase účinnosti novej právnej úpravy.“. Nepriamo retroaktivita sa podľa právnej teórie využíva v prípade zvýšeného záujmu verejnosti zmeniť určitý právne a spoločensky nevyhovujúci stav. Čím väčší je záujem o zmenenie tohto nežiaduceho stavu, tým je viac ospravedlňiteľný zásah do existujúcich práv.

K tvrdeniu žalobkyne, že uplatnenie trov má hmotnoprávnu povahu, žalovaný poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. MCdo/86/2002, podľa ktorého je nárok na náhradu trov konania procesným nárokom, hoci hmotnej povahy. Tento nárok však nie je nárokom hmotnoprávnym a nevyplyva z hmotnoprávnych noriem. Aby advokátovi vznikol nárok na náhradu trov právneho zastúpenia, musí byť tento nárok riadne a zákonným spôsobom uplatnený a oprávnený orgán musí o tomto nároku rozhodnúť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo v rozsahu dôvodov uvedených v odvolaní (§ 212 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 250ja ods. 2 O.s.p.) a po tom, ako bolo oznámenie o verejnom vyhlásení rozhodnutia zverejnené najmenej 5 dní vopred na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke najvyššieho súdu, rozsudok verejne vyhlásil (§ 156 ods. 1 a 3 O.s.p.).

Predmetom súdneho preskúmania v prejednávanej veci je rozhodnutie žalovaného o priznaní trov právneho zastúpenia žalobkyni za zastupovanie v konaní o zvýšenie výživného. Žalobkyňa bola ustanovená na zastupovanie uznesením Okresného súdu Spišská Nová Ves sp. zn. 9C/139/2009 zo dňa 17.08.2009. Okresný súd Spišská Nová Ves vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 11P/605/2009-118 zo dňa 27.05.2010, ktorým schválil rodičovskú dohodu rodičov maloletého dieťaťa bez priznania nároku na náhradu trov konania. Napadnutým rozhodnutím žalovaný priznal žalobkyni paušálnu odmenu podľa ustanovenia § 14a ods. 2 písm. b/ vyhlášky č. 655/2004 Z. z. účinnej od 01.06.2009 v sume 130 € a tiež režijný paušál podľa § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. vo výške 35,53 € a DPH vo výške 31,45 €.

Podľa § 149 ods. 2 O.s.p. (v znení účinnom do 31.12.2009) ak ustanovený advokát zastupoval účastníka, ktorému bola prisúdená náhrada trov konania, je ten, ktorému bola uložená náhrada týchto trov, povinný zaplatiť štátu náhradu hotových výdavkov advokáta a odmenu za zastupovanie. Výška

tejto odmeny sa určí podľa ustanovení osobitného predpisu.

Uvedené ustanovenie odkazuje na aplikáciu vyhlášky č. 655/2004 Z. z..

Podľa § 149 ods. 2 O.s.p. (v znení účinnom od 01.01.2010) ak bol účastníkovi súdom ustanovený zástupca alebo ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, pri náhrade trov konania sa postupuje podľa osobitného predpisu.

Uvedené ustanovenie odkazuje na aplikáciu § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. a na ustanovenia § 14a až 14c (obsiahnuté v tretej hlavy druhej časti) vyhlášky č. 655/2004 Z. z..

Podľa § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z., ak oprávnenej osobe nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, advokátovi prizná centrum odmenu za právne zastupovanie podľa ustanovení osobitného predpisu. To neplatí, ak advokát právo na náhradu trov konania neuplatnil riadne a včas v konaní pred súdom; v takom prípade advokátovi právo na priznanie odmeny centrom nevznikne.

Uvedené ustanovenie odkazuje na aplikáciu § 14a a 14b vyhlášky č. 655/2004 Z. z..

Podľa § 14a ods. 2 písm. b/ vyhlášky č. 655/2004 Z. z. (účinné od 01.06.2009) odmena je vo veciach upravených Zákonom o rodine 130 €.

Právna úprava účinná do 31.12.2009 rozlišovala prípady ustanovenia advokáta súdom a určenie advokáta centrom a tiež existovala tzv. „dvojkoľajnosť“ aj v procese priznávania trov právneho zastúpenia účastníka konania alebo oprávnenej osoby. Ak bol advokát za právneho zástupcu účastníka konania ustanovený rozhodnutím súdu a súd o odmene advokáta rozhodoval do 31.12.2009, súd pri stanovení výšky odmeny advokáta postupoval podľa § 149 ods. 2 O.s.p. v znení účinnom do 31.12.2009, ktoré pri určovaní výšky odmeny odkazovalo na celú vyhlášku č. 655/2004 Z. z., teda bez odkazu na nejaké jej konkrétne ustanovenia.

Zákonom č. 495/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, účinným od 01.01.2010 došlo okrem iného aj k novelizácii ustanovenia § 149 ods. 2 O.s.p.. Táto novela priniesla významný posun v procese odmeňovania advokátov poskytujúcich bezplatnú právnu pomoc osobám v materiálnej núdzi. Súdny stratil právomoc rozhodovať o odmene advokáta ustanoveného súdom a táto právomoc prešla na Centrum právnej pomoci, ktoré o odmene rozhoduje postupom podľa § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. a podľa tretej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z..

Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvého stupňa, že rozhodnutie a postup správnych orgánov oboch stupňov bol v súlade so zákonom. O odmene ustanoveného advokáta malo právomoc rozhodovať Centrum právnej pomoci, a to podľa § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. a podľa § 14a až 14c (tretej hlavy druhej časti) vyhlášky č. 655/2004 Z. z.. Žalobkyňa si trovy právneho zastúpenia uplatnila podľa § 10 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. za päť úkonov právnej služby. Podľa žalobkyne sa na rozhodovanie o trovách mal uplatniť § 149 ods. 2 O.s.p. účinný do 31.12.2009 a výška odmeny sa teda mala určiť podľa ustanovenia § 10 vyhlášky č. 655/2004 Z. z.. Najvyšší súd Slovenskej republiky k tomu uvádza, že vzhľadom na absenciu intertemporálnych ustanovení k zmenám v právnej úprave Občianskeho súdneho poriadku účinných od 01.01.2010 (zákon č. 495/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov) je potrebné vychádzať zo základných zásad teórie práva, podľa ktorých v procesnom práve sa aplikuje procesnoprávna norma účinná v čase rozhodovania. Táto zásada je zakotvená aj v § 355 O.s.p., podľa ktorého ak nie je ďalej ustanovené inak, platí tento zákon i pre konanie začaté pred jeho účinnosťou. Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred účinnosťou tohto zákona, zostávajú zachované.

K námietke žalobkyne ohľadne neprípustnosti retroaktivity právnych noriem Najvyšší súd Slovenskej

republiky poukazuje na vyjadrenie žalovaného uvedené vyššie, že „nie každá retroaktivita je nezlučiteľná s princípmi, na ktorých je budovaný právny štát..." a na spresnenie uvádza, že právny výklad pravej a nepravej retroaktivity citovaný žalovaným v jeho vyjadrení k odvolaniu žalobkyne je okrem iného obsiahnutý aj v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Sžo/56/2015 z 01.03.2016, na ktorý v tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje.

V rozsudku sp. zn. 4Sžo/56/2015 z 01.03.2016 Najvyšší súd Slovenskej republiky uviedol, že „advokátovi vzniká nárok na odmenu až potom ako bol právoplatne ustanovený alebo určený na zastupovanie účastníka konania, samozrejme a dňom, kedy došlo k vykonaniu prvého samotného úkonu v rámci poskytovania právnej služby v konaní, avšak až po právoplatnosti rozhodnutia o ustanovení. Zmena právnej úpravy týkajúca sa určenia orgánu, ktorý má právomoc priznávať nárok na bezplatnú právnu pomoc, resp. výške tejto odmeny a spôsob rozhodovania a jej vyplácania môžu nasvedčovať tomu, že v tomto prípade sa jedná o nepravú spätnú účinnosť pravej normy (nepriamu retroaktivitu). Nepriama retroaktivita však v konečnom dôsledku nepôsobí do minulosti, pretože akceptuje stav, ktorý nastal za skôr platnej a účinnej právnej úpravy a tento stav rieši až v čase účinnosti novej právnej úpravy.".

Súdne konanie o zvýšenie výživného, v ktorom bola žalobkyňa ustanovená za právnu zástupkyňu matky maloletého dieťaťa, skončilo vydaním rozhodnutia vo veci samej, rozsudku Okresného súdu Spišská Nová Ves č. k. 11P/605/2009-118 zo dňa 27.05.2010, ktorým súd schválil rodičovskú dohodu rodičov maloletého dieťaťa bez priznania nároku na náhradu trov konania. V zmysle § 15 ods. 2 zákona č. 327/2005 Z. z. je pre rozhodovanie žalovaného rozhodujúce, či súd oprávnenej osobe, zastúpenej ustanoveným advokátom, priznal náhradu trov konania. V prípade, ak tejto osobe náhrada trov právneho zastúpenia nebola priznaná, advokátovi (pri splnení podmienok uvedených v citovanom ustanovení) prizná centrum odmenu za právne zastupovanie podľa § 14a a § 14b vyhlášky č. 655/2004 Z. z..

Ako už Najvyšší súd Slovenskej republiky uviedol, novelou Občianskeho súdneho poriadku účinnou od 01.01.2010 súdy stratili právomoc rozhodovať o odmene advokáta ustanoveného súdom a táto právomoc prešla na Centrum právnej pomoci, ktoré o odmene rozhoduje postupom podľa § 15 zákona č. 327/2005 Z. z. a podľa tretej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z., na základe ktorej sa ustanovenému advokátovi za zastupovanie osoby v materiálnej núdzi priznáva paušálna odmena za konanie ako celok a nie odmena za jednotlivé úkony právnej služby podľa druhej hlavy druhej časti vyhlášky č. 655/2004 Z. z.. Žalobkyni bola odmena za zastupovanie priznaná v súlade s touto právnou úpravou, a preto krajský súd rozhodol vo veci správne, keď žalobu žalobkyne zamietol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa nestotožnil s tvrdením žalobkyne v odvolaní, že „právny vzťah uplatnenie trov právneho zastúpenia má hmotnoprávnu povahu". Nárok na náhradu trov právneho zastúpenia a jeho uplatnenie je nárokom procesným, pretože má základ v procesnom práve. Až na základe právoplatného rozhodnutia o priznaní náhrady trov právneho zastúpenia možno hovoriť o hmotnoprávnom nároku a v súvislosti s tým o pohľadávke. Až takáto pohľadávka má majetkovú hodnotu, a preto nie je opodstatnené ani poukazovanie žalobkyne na právo vlastniť a pokojne užívať majetok.

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 6S 26/2013-52 zo dňa 17.01.2014 ako vecne správny podľa § 250ja ods. 3 veta druhá O.s.p. v spojení s § 219 ods. 1 O.s.p. potvrdil.

O náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p. a § 250k ods. 1 O.s.p. Žalobkyňa v konaní nebola úspešná, preto jej súd právo na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.